

van de paus zich bij de uitoefening van zijn „primaat“ bedient en waarvan de kardinalen de voornaamste leden zijn) en van de bisschoppen zegt Calvijn niet veel goeds. Van de paus: „Daar dus vaststaat, dat de Roomse paus onbeschaamd op zich overgebracht heeft wat alleen eigen was aan God en vooral aan Christus, behoeft men er niet aan te twijfelen, dat hij de aanvoerder en hoofdmans is van het goddeloze en verfoeilijke rijk van de antichrist (Inst. IV, 7, 25).

Van de curie: Aan allen moet duidelijk zijn het onderscheid tussen de reine bruid van Christus en de stinkende hoer van Belial, tussen het heiligdom van God en het bordeel van Satan, tussen de geestelijke woning der vromen en een zwijnestaf, kortom tussen de ware kerk en de Roomse curie (C. R., XIV, 292, 59).

De overeenstemming tussen de kerkelijke macht, in de Schriften geopenbaard en die macht, met welke reeds verscheiden eeuwen lang zich bij het volk Gods hebben ingedrongen de geestelijke tyrannen, die zich valselyk bisschoppen en leiders der religie genoemd hebben, is niet beter dan die tussen Christus en Belial (Inst. IV, 8, 10). De paus met de ganse bende zijner bisschoppen wentelen en keren, na de gehoorzaamheid aan Gods Woord afgeschud te hebben, alles naar hun willekeur (IV, 9, 5).

Indien de woorden van Christus waar zijn, kunnen alle blinde leidlieden, hetzij ze voorgangers of pausen of prelaten genoemd worden, niets anders doen dan hun metgezellen met zich in dezelfde afgrond sleuren (IV, 9, 12).

Deze onderscheiding tussen de leiders en de misleiden is Schriftuurlijk: Ook Christus stelt de voorgangers van Israël in bijzondere mate verantwoordelijk, waarschuwt tegen hen, zegt hun het oordeel aan (Matth. 23: 13—29, Lucas 11: 42—52, Matth. 16: 6, 11, 12, Matth. 15: 14). Kerkelijke voorgangers hebben wel zeer bijzonder te denken aan Schriftplaatsen als Ps. 119: 18, 1 Tim. 4: 12, 16, 2 Tim. 1: 14, 2: 15. Veel is hun toevertrouwd: veel zal van hen geëist worden. P. D.

* * Calvijn en het Roomse kerkvolk

Over het Roomse kerkvolk is Calvijns oordeel veel zachter. Dat volk is door de tyrannie van de Roomse afgod in beslag genomen (Inst. IV, 2, 7). Calvijn ontkent niet, dat er ook onder de tyrannie van de paus kerken

gebleven zijn, maar dan kerken, die hij door slechte en verderfelijke leringen, als door giftige dranken, bedorven en bijna gedood heeft; in welke Christus halfbegraven verborgen is, het evangelie verduisterd, de vroomheid verdreven, en de dienst van God bijna vernietigd is; in één woord, waarin alles zo verward is, dat daar veel eer de gedaante van Babylon dan van Gods heilige stad zich vertoont. Kortom, zegt Calvijn, ze zijn kerken in zover de Here de overblijfselen van zijn volk, hoe ellendig verstoofd en uiteengejaagd dan ook, daar op wonderlijke wijze bewaart, in zover er enige kentekenen der kerk blijven bestaan, en wel voornamelijk die kentekenen, wier kracht noch de listigheid van de duivel, noch menselijke boosheid kan vernietigen (IV, 2, 12). Elders zegt hij dan ook, dat er zelfs onder de pauselijke tyrannie hier en daar vele lidmaten in de waarachtige enigheid des geloofs volharden.

Op de vraag van Lucius, Sodus, of men wel met een Rooms meisje mag trouwen, geeft Calvijn ten antwoord, dat niets in 't algemeen ongeoorloofd is. Maar als zulk een meisje toch de dingen wel goed aanvoelt en zich alleen uit mensenvrees bij de afgodische Roomse kerk hield, zou hij haar niet op één lijn stellen met vijanden van 't ware geloof. Want hoe verder iemand van Christus verwijderd is, des te meer moet hij ons afschrikken (C. R. XIII, 307, 59).

In zijn „Antwoord aan een zekere gedaante-verwisselende bemiddelaar“ (C. R., IX, 524, 59) schrijft Calvijn: „Terwijl wij de gemeenschap der kerken en leer met alle ernst verwerpen, zijn wij toch hen, die aan de andere zijde staan, niet vijandig gezind. Wij hebben wel geen omgang met Roomen, maar ik vraag: zijn ze ons daarom als varkens en honden? Veeler hebben wij medelijden met hun blindheid. Wij laten hen ook gaarne toe tot onze godsdienstoefeningen, als zij God maar niet een oprecht hart willen aanroepen. Doch wij willen niet, dat zij ons van Christus afscheiden en in hun ongeloof betrekken.“

Ook Christus was waarlijk met ontferming bewogen over de scharen welke dwaalden als schapen die geen herder hebben. En Hij kwam ze te hulp, Hij wees ze de rechte weg.

Ook wij hebben onderscheid te maken tussen leiders en verleiden in de kerken, die niet samenkomen naar de wettige regel van art. 29 der Ned. Geloofsbelijdenis.

P. D.

OMGORDT DE LENDENEN VAN UW VERSTAND EN WEEST NUCHTER¹⁾

POP. WETENSCH. SCHETSEN

I

TAAK EN PLAATS VAN DE GELOVIGE MAN VAN WETENSCHAP.

Als wij vandaag over de taak en de plaats van de christelijke wetenschap, beter nog, van de schriftgelovige belijdenende man van wetenschap, willen spreken²⁾, is het niet onze bedoeling een wetenschappelijk betoog te leveren. Het gaat ons nu niet om een wetenschapsleer, noch om een kennistheorie, noch om een theologische of wijsgerige verhandeling om de verhouding tussen natuurlijke en geopenbaarde kennis te bepalen. Evenmin is het onze bedoeling een bepaalde christelijke cultuurtheorie te ontwikkelen om dan daarin de plaats van de wetenschap te bepalen.

Nee, het gaat ons hier om datgene wat aan alle theoretische bezigheid voorafgaat. Als wij immers als gelovigen aan het werk gaan op het gebied der wetenschappen dienen wij toch te weten welke taak God ons oplegt, moeten wij toch weten wat wij willen met ons werk, welke verantwoordelijkheid en opdracht we hier hebben, b.v. jegens onze broeders, mededienaren Christi, en ook jegens de rest van de mensheid, afvalligen, ongelovigen en heidenen.

Ik formuleerde de vraag zo ruim mogelijk. Tijdens het verdere betoog zal het antwoord op de verschillende onderdelen wel blijken. Maar voorop sta nog dit: de beantwoording van die vragen, die zelf niet van theoretisch-wetenschappelijke aard zijn — wij ze aan iedere wetenschappelijke vraagstelling voorafgaan — kan en mag niet theoretisch wetenschappelijk geschieden. De Schrift moet ons hier leren. Want het zijn eer vragen van christelijk leven dan die van christelijke wetenschap. Immers, ook wetenschappelijke arbeid is leven, is activiteit, is dus niet zelf een wetenschappelijke abstractie.

We moeten dan ook oppassen, als we over een onderwerp als dit spreken, niet toch te verzeilen in wetenschappelijke problematieken en theorieën. Dat doen we maar al te licht. Want de wetenschap heeft in het leven der West-Europese volken zo'n allesbeheersende plaats gekregen dat wij soms nauwelijks meer aanvoelen dat we theoretisch bezig zijn. Wij kunnen heus niet zeggen dat de gereformeerde wereld hiervan vrij gebleven is. Niet alleen dat we daarin kinderen van onze tijd zijn, maar ook omdat onder ons vaak de wetenschap sterk overschat is en op een te hoge plaats gezet.

Daarom viel ik mijzelf ook bij de aanvang van mijn betoog in de rede, zeggende: het gaat niet om het bepalen van de taak van de christelijke wetenschap, maar van de christelijke man van wetenschap. Christelijke wetenschap op zichzelf bestaat er immers niet, is een abstract iets, waar we over kunnen spreken zonder aan ook maar een bepaald persoon of zelfs maar aan onszelf en onze naaste vrienden te denken — neen, het gaat ons nu om de taak die wij hebben als belijdenende gelovigen, die in des HEREN wegen willen wandelen ook daar waar wij bezig zijn met wetenschappelijke arbeid. Als we zo de vraag stellen is hij concreet, direct en zullen wij niet zo gauw een te hoge taak aan de „christelijke wetenschap“ toemeten, omdat we maar al te goed ons eigen bescheiden kunnen, ons feilen en onze zwakheid kennen. We gaan dan allereerst vragen wat God ons, nu, opdraagt. Want zo wordt ons spreken gedateerd: we spreken toch over de man van wetenschap nu, vandaag aan de dag, in deze wereld.

Een wetenschappelijk betoog daarentegen over de plaats en taak van de christelijke wetenschap zal immers in het afgetrokken spreken en dan ook wellicht theoretische mogelijkheden naar voren brengen, zonder dat rekening wordt gehouden — en dat zou in dat kader ook niet hoeven — met de bijzondere omstandigheden van de dag..... dergelijke vraagstukken zou men zelfs kunnen bespreken in de cel der martelaren in tijden van vervolging.

Ik zei zo pas dat ook ons spreken en redeneren vaak zonder dat we het weten vertheoretiseerd is. Dat kan reeds blijken in ons woordgebruik. Ook in verband met onze discussie hierover wil ik ter vermindering van misverstanden daar nog even iets over zeggen. Als we b.v. over de kerk spreken en het verschil in opvatting daaromtrent, moeten we goed onderscheiden tussen de belijdenis aangaande de kerk en het kerkbegrip. In onze belijdenis spreken wij uit wat wij geloven aangaande de kerk, een geloof waarvan wij de inhoud zoeken in de Schrift. Andere mensen hebben wellicht een ander geloof, een andere belijdenis aangaande de kerk, die zij, in het beste geval, ook zullen pogen te funderen in de Schrift, maar die zeker heel vaak eerder zal voortkomen uit eigen menselijke inzichten. In dit alles is de wetenschap nog geheel niet aan bod geweest. Hier staan verschillende geloofsinzichten, verschillende levenshoudingen tegenover elkaar. Heel anders is het als we spreken over het kerkbegrip. Het is heel goed mogelijk dat mensen die eenzelfde belijdenis aangaande de kerk hebben, werkelijk, niet alleen op papier, toch een verschillend kerkbegrip zullen bezitten, een verschillend begrip van haar structuur, en haar theoretische bepaaldheid. Hier spreken dan verschillende inzichten van theoretisch wetenschappelijke aard. Wij onderscheiden die zaken veel te weinig — en daaruit is dan ook ons

slordig spraakgebruik te verklaren, dat vaak spreekt van kerkbegrip waar belijdenis bedoeld wordt. Zo wordt ook meer dan eens het woord theologie oneigenlijk gebruikt voor geloof, geloofsinzicht, kennis des geloofs.

Ook op ander gebied vinden we dit slordig spraakgebruik. (Zo heeft men het over een psychologische aanleg waar men eigenlijk psychisch zou moeten zeggen, een sociologisch verband waar het eigenlijk sociaal zou moeten heten. Men bedenke dan altijd dat psychologie de wetenschap betreffende het psychische is, sociologie die over het sociale nadenkt etc. Laten we oppassen met dergelijk slordig spraakgebruik, want het kan ons soms, zonder dat we het weten, op een dwaalspoor brengen en steeds zal het ons onderscheidingsvermogen vergroven en het verschil tussen wetenschappelijke theorie en werkelijk gegeven uit het oog doen verliezen. Maar genoeg hierover).

✱

Na deze inleiding willen wij ons eigenlijke thema aanpakken. We zullen dat beschouwen van tweeërlei gezichtshoek. Sprekende dus over de taak en de plaats van de gelovige man van wetenschap handelen we eerst over de plaats en de taak van de gelovigen in het algemeen, levende temidden van afvalligen en ongelovigen — en daarmee is dan tevens ook gesproken over de taak van de christelijke wetenschap buiten de gemeente en het volk des Verbonds. In de tweede plaats dan zullen wij onze aandacht richten op de taak van de man van wetenschap binnen de gemeente, binnen de gemeenschap der heiligen.

We willen nu dus beginnen met ons af te vragen wat onze plaats is, als schriftgelovende kinderen des Verbonds, in deze wereld van 1952, waar ongeloof en afval de geesten in hun greep hebben³⁾. Deze taak tekent ons onze Here in Zijn Woord dat we voor alles Zijn Koninkrijk moeten zoeken. Zijn Koninkrijk zoeken dat is in heel ons leven Hem als onze Heer en Koning erkennen en Zijn geboden bewaren. Het is wandelen en handelen zoals het getrouwe onderdanen van hun Heer en Koning betaamt, in onderscheid dus van al die andere onderdanen die hun Koning niet liefhebben, Zijn wetten en geboden niet onderhouden, die in één woord opstandige, revolutionaire wetsovertreders binnen Zijn Rijk zijn.

Want alle mensen, wie zij ook zijn, wat zij ook denken of willen, zijn onderdanen van de Here Jezus Christus die de heerschappij gegeven is, die vandaag aan de dag reeds regeert over al het creatuurlijke, zittende op de troon ter rechterhand Gods en die dat doen zal tot Hij al Zijn vijanden onder Zijn voeten gelegd heeft. — want dan zal Hij, naar 1 Cor. 15 Zijn Koningschap weer aan Zijn Vader overdragen. Zijn Koningschap bezat Hij reeds toen Hij voor Pilatus stond, naar Zijn eigen getuigenis, een koningschap niet van de wereld maar wel degelijk heel concreet over de wereld.

Daarom, als er, naar Kuypers woord geen terrein is waarover de Here niet zegt „Mijn“, dan dient dat niet verstaan te worden als een strijdkreet van Hem die zeker is van de overwinning, of een ultimatum, of een wens die weliswaar zeker in vervulling zal gaan. Integendeel, het is niets dan de concrete werkelijkheid, nu reeds, vandaag aan de dag, anno 1952: nu reeds is alles het Zijne, gaat Zijn koninkrijk over alles. Er is alleen dit onderscheid dat Hij getrouwe, gelovige onderdanen heeft, die Zijn juk zacht en Zijn last licht noemen en opstandige ongelovige onderdanen, die Hem lasteren, en die Hij weidt met een ijzeren roede⁴⁾.

Hij weidt hen met een ijzeren roede, ja, maar verdelt hen nog niet. Dat zal Hij doen op Zijn tijd. En daarom is het nu ook zo dat Zijn getrouwe volgelingen wonen temidden van hen die Hem haten. Zij wachten af want zij weten dat de overwinning zeker is, ze weten dat eens al het onrecht hen overkomen om Zijns naams wil gewroken zal worden en dat zij dan zullen heersen over het nieuwe Jeruzalem dat de HERE hun bereid heeft.

Maar ze behoeven in hun vreemdelingschap niet te vrezen. Want de Here zorgt voor Zijn volk. Hij beschermt en onderhoudt het op een plaats die het van God bereid is, buiten het gezicht der slang, in de woestijn, naar Op. 12. De woestijn, dat is de plaats waar de gemeente, het volk des Heren woont, waar het nu — totdat de Satan, de oude tegenpartijder, geworpen zal zijn in de poel des vuurs — een veilig verblijf toegewezen is.

De woestijn, dat is het gebied, dat ligt buiten de grote cultuur dezer wereld, een plaats zonder schouwburgen en bioscopen, zonder praal en pracht, waar maar een hoogst enkele maal eens een school aanwezig is die middelbaar en hoger onderwijs kan geven en waar het centrale punt van samenkomst vaak niet meer is dan een gymnastieklokaal van een school. Maar in deze van God aangewezen schuilplaats is het veilig, en daar voedt de HERE Zijn volk met het hemelse brood, het leeft er bij alle Woord Gods en wordt gelaafd aan fonteynen met water des levens..... er is daar geen gebrek zoals ook het volk Israël geen gebrek leed in de woestijn⁵⁾. De HERE weet immers heel goed wat Zijn volk van node heeft.

³⁾ Het volgende behandelde ik uitvoeriger in Calv. Jongelingsblad van 19 Oct. 1951 en 16 Nov. 1951.

⁴⁾ Openb. 12: 5.

⁵⁾ Verg. Deut. 29: 5, 6.

God heeft Hij geeft d tuurwereld' zou Hij ook een ijzeren en de lamp Hij duidelijk voorgehouden geoordeeld zoeking niet tuur dezer te gaan lev provinciale haar weg als wij na vreemdeling zin van he manifest — Deze door (bekering o' Aan ons zoals de H HERE gees taken zo zouden. „M zegt Hij.... normaler d geboden en ons Hen ti Wat is Niet de cu overen, zo i we ons dan Ja, soms k dat afwach lijk zijn, v Inderdaad i Zijn kinder den en kal Hij zegt to kamers en klein agent Hij in Zefa zachtmoedij licht een s Hij in oorl aarde gaat voorbeelden vervolging

We kun met het w het zout d andere man Zijn getrou der aarde i rotting teg is geen ext dit, dat gij opdat zij u niet zeggen lijke werel kwestie hel achtelijk op wijsheid in julste begi het niet, v waar de we zonde, eller alleen, maa niet gemist zo maar op want ze ko menstel v we leven o deel de za

Laten w is ook niet getrouw z Petrus niet goed te do van onvers Paulus: „V buitenstaan genam, ni dien wij al zijn, dat is tijde overv weten dat = Als wij z van het ge teiten, die r eigenwijshe omvang er gaan. Voor ling in de twee traw opmaakt o dat er afva toenemende waar het k

⁶⁾ Verg.

⁷⁾ Vergl.

⁸⁾ 1 Pet.

⁹⁾ Col. 4

¹⁰⁾ 1 Cor.

¹⁾ 1 Petrus 1: 13a.

²⁾ Referaat gehouden op het Congres voor vrijge-maakte studenten, Kampen, 8 Januari 1952. Enkele kleine redactionele wijzigingen, niet van ingrijpende aard, vonden plaats, terwijl hier en daar noten werden toegevoegd, waar uit de bespreking bleek, dat misverstand kon ontstaan.